

REMODELOWANIE MIASTA. STUDIUM PRZYPADKU WENECKIEGO

Maciej SKAZA*

* Katedra Projektowania Architektonicznego
Wydział Architektury
Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki
ul. Warszawska 24, 30-155 Kraków, Polska

e-mail: maciej.skaza@pk.edu.pl, orcid: 0000-0002-7461-5492

Słowa kluczowe: teoria architektury, warunkowanie postrzegania, system konstrukcyjny

ABSTRAKT

Na tle pesymistycznego obrazu współczesnej Wenecji i zatrważających prognoz dotyczących przyszłości tego miasta [5, 6, 18], pojawiają się przykłady pozytywnych działań, które pozwalają spoglądać w przyszłość z nadzieją. Prowadzą one do zmiany miejsc, odkrywania nowych wartości, do tworzenia ożywczych działań.

Skończona struktura budynków, placów i kanałów tworzy specyficzny układ urbanistyczny Wenecji, który zdaje się być układem zamkniętym. Realizacja *IJburg archipel* w Amsterdamie, czy poszerzenie cmentarza San Michele w Wenecji [16, 20] pokazują, że technicznie możliwa jest rozbudowa miasta pod znakiem wody [4]. W niniejszych rozważaniach uwagę skupiono jednak poszukiwaniu potencjału w przestrzeniach już istniejących. Działania takie są oczywiście znane i nie przynależą wyłącznie do współczesności – wszystkie miasta od zarania dziejów były nieustannie rozbudowywane i przebudowywane [3, 15]. W mieście na lagunie tego typu przebudowy stanowią jednak wyzwanie zarówno w zakresie technicznym i technologicznym, ale także – logistycznym.

Przykładem budowli, która została przebudowana jest otwarta w 2009 roku galeria sztuki współczesnej mieszcząca się w budynku Dogana da Mar. W miejscu zwanym Punta Della Dogana od XVw mieściła się morska komora celna. Aktualny forma budowli to projekt Giuseppe Benoniego, zrealizowany w latach 1677–1682, wielokrotnie później przebudowywany [22]. Z racji lokalizacji (w tym również sąsiedztwa) miejsce to jest jednym z charakterystycznych i rozpoznawalnych widoków Wenecji, Fig. 1.

Przez dziesięciolecia budynek stał pusty, dopiero w 2006 roku władze Wenecji ogłosiły konkurs na stworzenie centrum sztuki współczesnej w tym miejscu. W wyniku rozstrzygnięcia w kwietniu 2007 roku fundacja francuskiego miliardera François Pinaulta podpisała umowę na dzierżawę budynku, a projekt zlecono Tadao Ando.

Zachowano istniejący kształt zewnętrzny budynku, a także charakterystyczną strukturę wewnętrznych, poprzecznych ścian dzielących przestrzeń w układ podłużnych hal (widoczną szczególnie u układzie dachu). Jedynie świetliki w połaciach dachowych, elementy informacji wizualnej i niektóre współczesne detale zaświadcza, że budynek został przebudowany. Giulia Foscari określa to połączenie mianem „harmonii między starym i nowym w stymulującym dialogu” [23].

W istniejącą strukturę ceglanych ścian i drewnianej więźby japoński architekt wprowadził jakby niezależną strukturę ścian, stropów i łączących je schodów tworząc przestrzeń dla nowego muzeum. Na tle historycznego układu poprzecznych ścian wyróżniają się nowe elementy – gładkie, szare, płaszczyzny betonowych ścian i szklanych powierzchni balustrad. Podobnie jak w wielu realizacjach Ando [8], również tu rysunek podziałów szalunków jest widoczny, a szklista powierzchnia betonu wręcz zachęca by jej dotknąć, rozszerzając zakres zmysłów, którymi doświadczać można architektury. Beton ścian jest miękki, jasnoszary, a poszczególne partie mieszanki niemalże takie same. Charakter wnętrza Punta della Dogana budowany jest kontrastami – między tym, co historyczne, a tym co współczesne, między chropowatością cegły, a gładkością betonowych powierzchni.

Przebudowa nie zmieniła zewnętrznego wyglądu budynku. Jej istotą była metamorfoza, jaka dokonała się we wnętrzu, wymuszając szereg innowacyjnych rozwiązań budowlanych. Pieczołowita restauracja, jakiej poddano istniejące elementy budynku, zaświadcza o szacunku dla historii tego miejsca. Wprowadzona nowa funkcja nie tylko przywróciła budynek do życia [21], ale także pozwoliła na punktową zmianę miasta, generując nową jakość, nową przestrzeń do życia.

Wenecja to cenne i niezastąpione dobro kulturowe na skalę światową. W tym kontekście należy zgodzić się z założeniem, iż: „W planowaniu ich (miast) dalszego rozwoju należy uwzględnić wszystkie wymiary rozwoju zrównoważonego, tj. dobrobyt gospodarczy, równowagę społeczną i zdrowe środowisko życia. Ekorozwój miast to istotna część gospodarki przestrzennej – zasady zrównoważonego rozwoju pomagają tworzyć miasta przyjazne mieszkańcom” [14]. By Wenecja stała się nie tylko centrum turystycznym, ale w pierwszej kolejności stała się domem dla jej mieszkańców. Koniecznym jest w pierwszej kolejności: „przywrócenie pożądanym i oczekiwanych przez użytkowników cech miejskości tym

miejscom – to tworzenie atrakcyjnych funkcjonalnie i formalnie publicznych przestrzeni, zdefiniowanych przez architekturę. To także poszukiwanie pewnych cech wspólnych dla zabudowy tego obszaru, decydujących o odczuwanej jedności, odrębności i wyrazistości tej sekwencji miasta” [13].

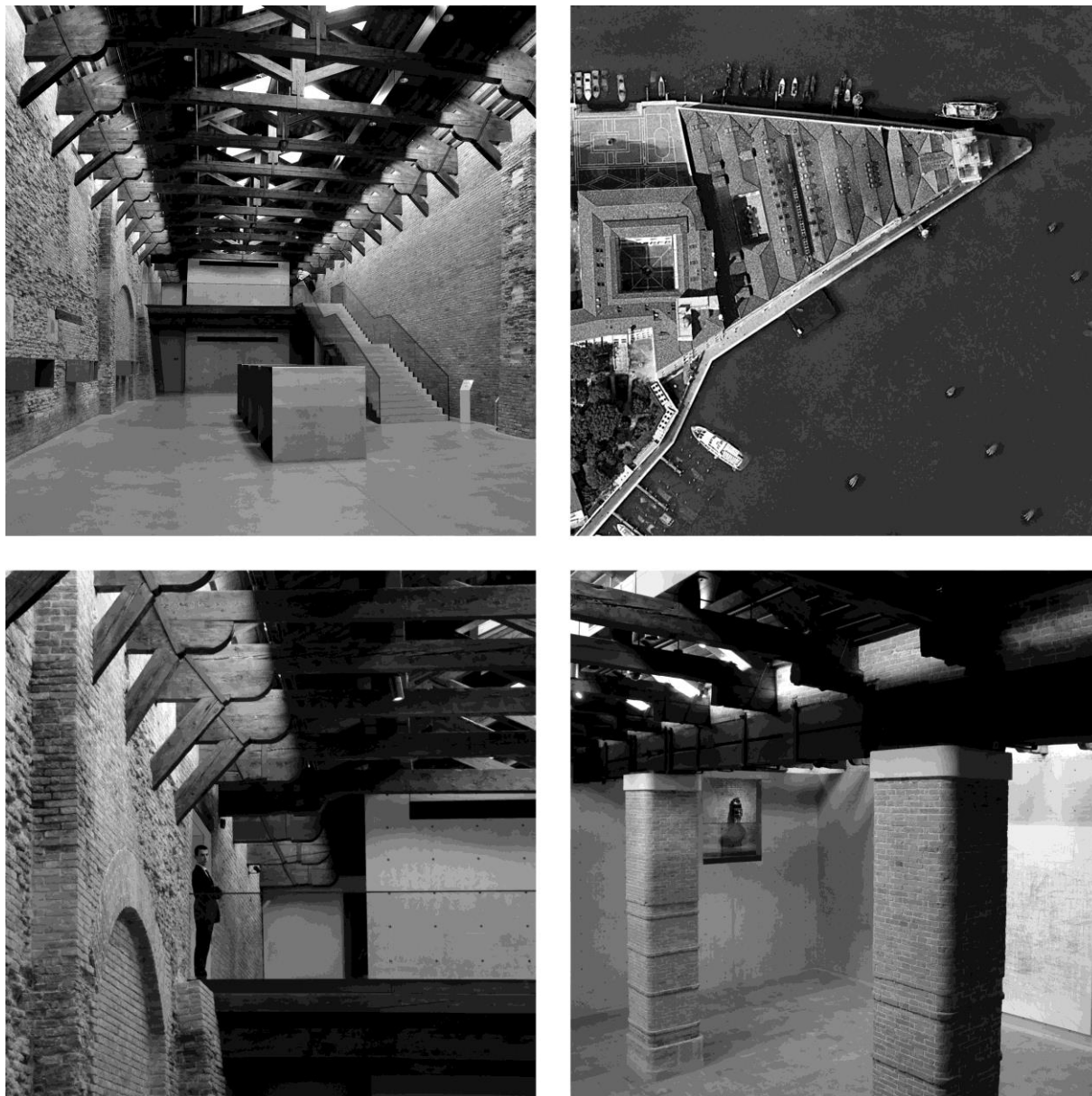

Fig. 1. Punta della Dogana, lokalizacja i widoki wewnątrz [fot. M. Skaza (12.10.2012), mapę opracowano (aut.) na podstawie danych serwisu google].

Niemalże od zawsze Wenecja była inspiracją dla poetów, malarzy, architektów [2, 7, 19]. Świadczą o tym nie tylko fasady historycznych pałaców pochylających się nad wodami Canal Grande wraz z tajemnicami, które skrywają, ale również współczesne realizacje [1, 16]. Trudno nie zgodzić się ze stwierdzeniem, że Wenecja posiada ogromny potencjał, ale równocześnie – każda nowa inwestycja stanowi wyzwanie skłaniające do rozwiązań niestandardowych, innowacyjnych.

By było możliwe przekroczenie granicy między budownictwem a architekturą konieczny jest ten niekiedy trudny do odkrycia pierwiastek, który odróżnia sztukę od rzemiosła. Odnajdujemy go w zamierzonych czasach, gdy katedry były białe, odnajdujemy w mostach Roberta Maillarta i Santago Calatravy, wieży Eiffla, czy dryfujących ponad powierzchnią chmur wieżowcach Dubaju. Niektórzy nazwą to nowoczesnością, inni innowacją, większość jednak z nas dostrzeże w tych różnorodnych formach wspólny pierwiastek – ponadczasowe piękno Architektury.

LITERATURA

- [1.] *10 immagini per Venezia*, (ed.) F. Dal Co, Officina Edizioni, Milano 1980.
- [2.] Acroyd P., *Wenecja. Biografia*, tłum. T. Biedroń, Zysk i s-ka, Poznań 2015.
- [3.] Alexander Ch., *Język wzorców. Miasta – budynki – konstrukcja*, przeł. A. Kaczanowska, K. Maliszewska, M. Trzebiatowska, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2008.
- [4.] Brodski J., *Znak wodny*, przeł. S. Barańczak, Znak, Kraków 2010.
- [5.] Bieńkowska E., *Co mówią kamienie Wenecji*, słowo/obraz terytoria, Gdańsk 1999.
- [6.] Czaja D., *Wenecja jako widmo*, [w:] *Inne przestrzenie, inne miejsca. Mapy i terytoria*, red. D. Czaja, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2013.
- [7.] Czaja D., *Wenecja jest kobietą. Rzecz o wyobraźni* [w:] „Polska Sztuka Ludowa – Konteksty”, 1995, t. 49 z. 3–4.
- [8.] Dal Co F., *Tadao Ando for Francois Pinault*, Electa, Milano 2017
- [9.] Fattorusso R. M. L., *Venice. The Queen of the Adriatic*, Florence 1956.
- [10.] Foscari G., *Elements of Venice*, Lars Müller Publishers, Zürich 2014.
- [11.] Furuyama M., *Ando*, Taschen, Köln 2016.
- [12.] Gehl J., *Miasta dla ludzi*, tłum. S. Nogalski, Wydawnictwo RAM, Kraków 2014.
- [13.] Gyrkovich J., *Architektura w przestrzeni miasta. Wybrane problemy*, Politechnika Krakowska, Kraków 2010.
- [14.] Haupt P., *Naturalne elementy kompozycji w kształtowaniu współczesnej przestrzeni miejskiej. Relacje budynku z otoczeniem*, Politechnika Krakowska, Kraków 2015
- [15.] Kucza-Kuczyński K., *Czwarty wymiar architektury miasta*, Arkady, Warszawa 1982.
- [16.] Kusch C. F., Gelhaar A., *Architectural Guide. Venice. Buildings and Projects After 1950*, DOM publishers, Berlin 2014.
- [17.] Loegler R., *Miasto to nie architektoniczna zabawa*, Wydawnictwo RAM, Białystok/Kraków 2011.
- [18.] Matvejević P., *Inna Wenecja*, (tłum.) D. Cirić-Straszyńska, Fundacja Pogranicze, Sejny 2005.
- [19.] Muratow P., *Obrazy Włoch. Wenecja*, (tłum.) P. Hertz, Zeszyty Literackie, Warszawa 2009.
- [20.] Zucconi G., *Venice. An architectural guide*, Arsenale Editrice, Lupatoto 2007.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- [21.] <http://www.nytimes.com/2007/04/07/arts/design/07veni.html> [dostęp 2021.10.24].
- [22.] <http://www.palazzograssi.it/en/about/sites/> [dostęp: 2021.10.20].
- [23.] <http://www.palazzograssi.it/en/exhibitions/past/locations/punta-della-dogana/> [dostęp: 2021.10.20].
- [24.] <http://u-in-u.com/de/art-destinations/venedig/museums/punta-della-dogana/> [dostęp: 2021.10.21].